

شکاف نخبگان حاکم و استقلال کردستان عراق

نویسنده:

عبدالله علی برزی

مدرس ده شیار

انتشارات دانشگاه فرماندهی و ستاد ارتش جمهوری اسلامی ایران

زمستان ۱۳۹۸

سرشناسه	: دهشيار، حسين، ۱۳۳۴ -
عنوان و نام پديدآور	: شكاف نخيگان حاكم و استقلال كردستان عراق / مؤلف حسين دهشيار، عبدالله علي برزي.
مشخصات نشر	: تهران: ارتش جمهوري اسلامي ايران، دانشكده فرماندهي و ستاد آجا، انتشارات دافوس، ۱۳۹۸.
مشخصات ظاهري	: ۱۷۵ ص.
شابك	: ۹۷۸-۶۲۲-۶۷۸۰-۰-۰-۱
وضعيت فهرست نويسي	: فيبا
موضوع	: كردستان (عراق) -- تاريخ -- جنبش‌هاي استقلال طلب
موضوع	: Kurdistan (Iraq) -- History -- Autonomy and independence movements
موضوع	: عراق -- سياست و حكومت -- قرن ۲۰ م.
موضوع	: Iraq -- Politics and government -- 20th century
شناسه افزوده	: ايران. ارتش. دانشكده فرماندهي و ستاد. انتشارات دافوس
شناسه افزوده	: Iran. Army. Command & Staff College. Dafoos Publisher
رده بندي كنگره	: ۸۷۰.۷
رده بندي ديويي	: ۷۲ ۶

عنوان: شكاف نخيگان حاكم و استقلال كردستان عراق

مؤلف: حسين دهشيار، عبدالله علي رزي

ويراستار: سامان آزاد

ناظر ويرااستار: حميد همت

صفحه آرايي: علي غلامي

طرح روي جلد: علي رضا قانع

ناشر: انتشارات دافوس

شمارگان: ۱۰۰۰

تعداد صفحه: ۱۸۱ ص

تاريخ نشر: زمستان ۱۳۹۸

چاپ اول

ليتوگرافي، چاپ و صحافي: مديريت چاپ، انتشارات و فصلنامه دانشگاه فرماندهي و ستاد آجا

قيمت: ۳۵۰،۰۰۰ ريال

نشاني: تهران، ميدان پاستور، خيابان دانشگاه جنگ، دانشگاه فرماندهي و ستاد آجا، انتشارات دافوس

تلفن: ۰۲۱-۶۶۴۷۰۴۸۶؛ ۰۲۱-۶۶۴۱۴۱۹۱ - ۰۲۱

مسئوليت صحت مطالب بر عهده مؤلفين مي باشد.

كليۀ حقوق براي دافوس آجا محفوظ است. (نقل مطالب با ذكر مأخذ بلامانع است).

فهرست مطالب

پیشگفتار.....	۹
فصل اول.....	۱۳
مقدمه.....	۱۴
دولت.....	۱۴
حکومت از نظر سقراط.....	۱۵
دولت از نظر فلسفه افلاطون.....	۱۶
منشاء و هدف ملت و فلسفه ارسطو.....	۱۷
دولت نو و عناصر آن.....	۱۸
تعریف دولت.....	۲۲
عناصر بنیادی دولت.....	۲۶
سرزمین.....	۲۷
حکومت یا سازمان.....	۲۸
مشروعیت.....	۲۹
حاکمیت.....	۲۹
دولت و حکومت.....	۳۰
نظام سیاسی.....	۳۱
ملت و ملیت.....	۳۲
عوامل عینی پیدایش ملت.....	۳۴
نژاد و خویشاوندی.....	۳۴
اشتراک دین.....	۳۵
اشتراک زبان.....	۳۶
بستگی های جغرافیایی.....	۳۶

۳۷	 بستگی های مشترک اقتصادی
۳۷	 تاریخ یا سنت های مشترک
۳۸	 تفاوت ملت و دولت
۴۱	 جمع بندی فصل

فصل دوم ۴۳

۴۴	 مقدمه
۴۴	 پیشینه کردها
۵۳	 وضعیت کره های عراق
۵۴	 کردها و حاکمیت عرب، پشت
۶۲	 ارزیابی اوضاع کنونی کردستان عراق
۶۵	 جنگ داخلی در کردستان عراق
۷۲	 چالش های بین اقلیم کردستان و مرکز عراق
۷۳	 تنگناهای اقلیم کردستان عراق
۷۵	 موانع اقتصادی استقلال کردستان عراق
۷۷	 همه پرسی اقلیم کردستان عراق
۷۹	 جمع بندی فصل

فصل سوم ۸۱

۸۲	 مقدمه
۸۲	 کردستان ترکیه
۸۴	 سیر تحول خودگردانی کردها
۸۶	 اهداف و استراتژی ترکیه در شمال عراق
۹۱	 سیاست ترکیه در قبال کردها
۹۶	 سیاست های ترکیه در قبال کردستان عراق

اهداف سیاسی-امنیتی ترکیه در حکومت اقلیم کردستان.....	۹۸
اختلاف نظر ایران با کردستان عراق بر سر مسئله استقلال کردستان.....	۱۰۵
جمهوری کردستان ایران (۱۹۴۲-۱۹۴۶).....	۱۰۷
رویکرد جمهوری اسلامی نسبت به کردستان عراق در دو بعد داخلی و خارجی.....	۱۱۰
اقدامات گروه های مخالف ایران در آن مناطق و رخنه به مرزهای ایران.....	۱۱۱
عوامل واگرا در روابط ایران و کردستان عراق.....	۱۱۳
فعالیت گروه های مخالف ایران در منطقه کردستان عراق.....	۱۱۴
تهدیدهای نرم اقلیم کردستان عراق بر ایران.....	۱۱۴
تهدیدهای سیاسی.....	۱۱۸
موضع ایران در قبال اقلیم کردستان عراق.....	۱۲۰
چالش های اقلیم کردستان عراق بر جمهوری اسلامی ایران.....	۱۲۱
متغیر اقتصادی.....	۱۲۱
متغیر سیاسی.....	۱۲۲
جمهوری اسلامی ایران و کردها.....	۱۲۳
جمع بندی.....	۱۲۵
فصل چهارم	۱۲۷
مقدمه.....	۱۲۸
دوران پس از جنگ سرد (آمریکا و کردستان عراق).....	۱۲۹
چالش کردستان عراق در فرایند سیاست گذاری خارجی آمریکا.....	۱۳۰
اهمیت خاورمیانه و خلیج فارس در استراتژی آمریکا.....	۱۳۲
رویکرد آمریکا در عراق.....	۱۳۴
راهبرد آمریکا در کردستان عراق.....	۱۳۵
جنگ خلیج فارس ۱۹۹۱م و کردها.....	۱۳۶

- سیاست آمریکا در برابر موضع کردها..... ۱۳۸
- کردهای عراق..... ۱۳۹
- سیاست خارجی آمریکا در عراق..... ۱۴۱
- استراتژی های ایالات متحده نسبت به اقلیم کردستان..... ۱۴۵
- مانع آمریکا برای حرکت اقلیم کردستان به سمت استقلال..... ۱۵۱
- راهبر، فرامنطقه‌ای اقلیم کردستان عراق ائتلاف با غرب به ویژه آمریکا..... ۱۵۱
- جمع بندی..... ۱۵۳
- نتیجه گیری..... ۱۵۵
- منابع..... ۱۶۳

پیشگفتار

ماکس وبر در تعریف قومیت می گوید: آنان گروه های انسانی اند که یک باور ذهنی نسبت به اصل و نسب مشترکشان را به دلیل شباهت های فیزیکی یا سنت ها یا به دلیل سرگذشت های استعمار یا مهاجرت می پذیرند؛ این باور باید در صورتبندی گروه، اهمیت داشته باشد؛ به علاوه، این اهمیت ندارد که «آیا روابط خونی مشخصی وجود دارد؟ بدین گونه ماکس وبر با تأکیدی که بر عناصر فرهنگی دارد، خون و نژاد را مهم تلقی نمی کند و بروس کوئین نیز که از دیدگاهی جامعه شناسانه به قومیت نگاه می کند، معتقد است گروه قومی، گروهی است که اعضای آن، ویژگی های فرهنگی یکسانی دارند (بوژمهرانی، پور اسلامی، ۱۳۹۲: ۹۴). ناسیونالیسم قومی به عنوان محرک اصلی خواست های هویت، قومیت، ملت را بر حسب قومیتی تعریف می کند که خمیر مایه اصلی آن، احساس عمیق تعاضد و وفاداری به یک گروه قومی است که اجداد، عقاید و فرهنگ و زبان مشترک، عناصر اصلی آن هستند (احمدی پور و دیگران، ۱۳۸۹: ۴۳). این مهم از آرزوی نوازش هویت، جمع، وحدت خودمختاری و تقاضای مشارکت مردمی و اعتبار فرهنگی از قبیل رجوع به پیش، های نمادین افسانه های گذشته و خاطرات تاریخی ناشی می شود. اگر بخواهیم عوامل تسریع و تشدید ناسیونالیسم قومی را بر شماریم، باید بگوییم که تفاوت های ایدئولوژیک و سیاسی گروه های قومی، پیرامونی و مرکز و قشربندی منزلتی میان اقوام متحد و اساس عمومی نسبت به استعمار و ستم برخاسته از آن می تواند، ناسیونالیسم قومی را تسریع کند. بنابراین می توان گفت که ناسیونالیسم قومی، وظیفه معماری سیاسی-فرهنگی بر اساس قومیت را بر عهده دارد که هدف آن، ایجاد دولتی متحد و یکپارچه است؛ این نوع از ناسیونالیسم به لحاظ مکانی منشاء مشترک گروه قومی خاصی را تبیین کرد که اغلب آنها را به سرزمینی خاص مرتبط می سازد که برای پیروان آن، تقدس آن سرزمین، امری غیر قابل انکار به شمار می آید. ساختار هویتی و گستردگی استفاده از ابزارهای رسانه ای و مطبوعاتی هر یک می توانند در برانگیختن خواست های قومی و هویتی گروهی که محرومیت احساس می کند، مؤثر باشد (بوژمهرانی، پور اسلامی، ۱۳۹۳: ۹۵، ۹۴). بنابراین مهم ترین قوم و قومیت در ابعاد فرهنگی آن نهفته است و گروه های قومی بر بنیاد موارد و شناسه های فرهنگی نظیر زبان، مذهب، آداب، رسوم و پیشینه تاریخی شکل

می گیرند و ادراک قومیت با ابتدای بر فهم هویت قومی میسر است؛ این فهم می تواند دارای خاستگاه «واقعی» یا «احساسی» باشد ولی در هر صورت از دل بستگی و تعلق خاطر نسبت به گروه قومی حکایت دارد. رشد قومیت با تأثر از درک و تجربه مشترک از محرومیت مادی، شرایط نامطلوب زندگی و به حاشیه رانده شدن هاست (مقصودی ۱۳۸۰: ۲۲، ۲۱). قومیت را گروهی با سنت فرهنگی مشترک و احساس هویتی که آنرا به عنوان یک گروه فرعی از یک جامعه بزرگتر مشخص می کند، تعریف می نمایند، اعضای این گروه قومی از لحاظ ویژگیهای خاص فرهنگی از سایر اعضاء جامعه خود متمایز هستند. با این تعریف می توان پی برد که به واقع قومیت گرد را در کشور عراق بعنوان یک هویت مشخص با شاخصه های فرهنگی خاص می توان بازشناسی کرد. جهان عرب پس از یک دوره قوم گرایی و سه دهه اسلام گرایی سنی عرب در رسیدن به قدرت (چه با روش دین و کراتیک و چه در قالب خشونت) با هویت‌های (قومیت‌های) دیگری به چالش کشیده شد. است در عراق امروز هویت افراد یکی از همان هویت‌های است که با توجه به اشغال کرسی سیاست جمهوری یک کشور عربی، خود را عرب نمی دانند. آنها حتی در تدوین قانون اساسی عراق تمایل به تعریف هویت عربی برای کشور بین النهرین (عراق) از خود نشان ندادند. به همین دلیل در قانون اساسی بدین اکتفا شده که عراق یک کشور عضو اتحادیه عرب است. نه کشور با هویت عربی (قانون اساسی عراق ماده ۳) (جفره، منتی، رهگوی، ۱۳۹۰: ۱۸).

مسئله دولت ملت سازی هنوز در منطقه خاورمیانه به ویژه در کشور عراق که با مسئله استقلال کردها مواجه است به صورت حل نشده باقی مانده است. کدها از دیرباز به دنبال استقلال طلبی در این منطقه هستند، عراق از سال ۱۹۲۱ تا تحت قیمومت^۱ انگلستان قرار گرفت قوم گرد به دنبال استقلال طلبی بودند و با بررسی روند تاریخی بعد از استقلال عراق^۲ از انگلستان در سال ۱۹۳۲ تا سال ۱۹۹۱ متوجه می شویم که جنگ هایی که کردها در دوره های مختلف پشت سر گذاشته اند سرگذشت آنها را برای رسیدن به روای دیرینه خود که استقلال است عنوان می کند که این مسئله در

^۱ Your trusteeship

^۲ Independence of Iraq

سال ۱۹۹۱ با اعلام منطقه ممنوعه پروازی^۱ توسط آمریکا و هم پیمانانش به نوعی کردها را به سمت تحقق رویای دیرینه خود پیش برد و به نوعی فدرالیسم می توانست آنها را در مسیر دستیابی به استقلال قرار دهد، اما به دلایل داخلی که اختلاف با حکومت مرکزی عراق و اختلافات منطقه ای با ایران و ترکیه و در سطح بین المللی با آمریکا، مانع از استقلال کردستان عراق تا سال ۲۰۱۷ شده است. این پژوهش به دنبال پاسخگویی به این سوال می باشد که عوامل حیات بخش شکاف میان نخبگان کردستان عراق چه می باشد؟ سازمان دهی پژوهش حاضر مبتنی بر پنج فصل است که عبارت اند از: فصل اول

به بررسی مفهوم دولت که به عنوان چارچوب نظری سازگار با پژوهش حاضر، اختصاص دارد به بیان اصول و پیش فرض های آن می پردازد. در این فصل سعی نویسنده بر این می باشد با توضیح مفهوم دولت و زمان شکل گیری آن که توضیحات سقراط، افلاطون و ارسطو گویای آن است و بر ادای آن سعی بر این گزارد شده است دولت نو و عناصر آن در قرون حاضر توضیح داده شود. در ادامه در فصل دوم کتاب چنین آورده شده است بررسی اختلاف نظر بین اقلیم کردستان عراق با حکومت مرکزی می پردازد. در این فصل با توضیح تاریخی شکل گیری دولت عراق از سال ۱۹۲۰ (سور) تا سال ۲۰۱۷ خواستار توضیح این مطلب می باشیم که چرا در این برهه های تاریخی همیشه به دنبال استقلال طلبی بودند که در این میان جنگ های پیش آمده بین دولت مرکزی عراق و اقلیم کردستان عراق و همچنین اختلافات حاکم در درون نخبگان حاکم کردستان عراق مانع از استقلال طلبی آنها تا زمان همه پرسی در سال ۲۰۱۷ شده است. در فصل سوم به بررسی اختلاف نظر اقلیم کردستان عراق با کشورهای همسایه بالاحص (ایران و ترکیه) می پردازد. در این فصل کتاب نویسنده در پی این می باشد که یکی از موانع به استقلال نرسیدن اقلیم کردستان عراق از زمان شکل گیری آن تا سال ۲۰۱۷ موانع منطقه ای می باشد که کشور ایران و ترکیه به دلیل دارا بودن قومیت کرد در درون خود همیشه این حساسیت را نسبت به اقلیم کردستان عراق داشته اند که مبادا رسیدن به استقلال باعث تحریک قومیت کرد در درون کشور خود

^۱ Banned flying area

شوند که همین مانع از استقلال کردها در هر از برهه از تاریخ بودند. و فصل پایانی کتاب مربوط می شود به بررسی تفاوت دیدگاه اقلیم کردستان عراق با ایالات متحده آمریکا در رابطه استقلال کردستان (عراق) می پردازد. کشور آمریکا بعد از حمله عراق به کویت با ائتلاف هم پیمانان خود توانستند با حضور خود در منطقه کشور عراق را کویت بیرون کنند و منطقه ممنوعه پروازی را در شمال عراق در مدار ۳۸ درجه طبق قطعنامه ۶۸۸ شورای امنیت مبادرت کنند و با وجود دادن چنین امتیازی به کردها همچنان آمریکا یکی از موانع استقلال کردها به دلیل شرایط منطقه که به دنبال حفظ ثبات منطقه خاورمیانه به دلیل شرایط حساس برای ایالات متحده آمریکا می باشد، بوده اند. و در پایان هم نتیجه گیری کتاب می باشد.